

*Partizani ga svezaše žicom i
baciše u Neretvu*

fra **Grgo** **VASILJ**

59 godina
gvardijan u Mostaru
Franjevačka hercegovačka
provincija - Mostar

Rođen je 13. ožujka 1886. u Međugorju, od oca Andrije i majke Mare, rođ. Pehar. Pučku školu polazio je u Gradničima, franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu, a bogosloviju u Mostaru i u Paderbornu (Njemačka). Franjevački habit odjenuo je 1905. na Humcu i postao članom Hercegovačke franjevačke provincije Marijina Uznesenja. Za svećenika je zaređen 1911. u Paderbornu. Tijekom tridesetak godina svojega pastoralnog rada služio je u raznim župama u Hercegovini. Tako je bio kapelan u Duvnu (današnji Tomislavgrad), Gradničima i Konjicu, zatim župnik u Mostarskom Gracu, Blizancima, Mostaru, Humcu, Studencima i Čerinu, a na kraju svojega plodnog pastoralnog života bio je gvardijan u Mostaru.

Partizani su ga 14. veljače 1945. zaklali, zajedno sa šestoricom franjevaca, i bacili u Neretvu.

Poznati i omiljeni hercegovački fratar, o kojemu je narod pjesme pjevao, podnio je mučeništvo zajedno sa skupinom svećenika iz mostarskoga samostana. Bili su zajedno vezani žicom, masakrirani i bačeni u Neretvu. Bilo je to na dan ironičnog i ciničnog tzv. "oslobođenja" Mostara.

Njegovo je mučeništvo već opisano - naš izvor je dr. fra Bazilije Pandžić, poznati povjesničar koji je mučeništvo ukratko opisao u *Glasi Koncila* (1991.). Sve se to dogodilo u četvrtak 14. veljače 1945. godine. U Mostar su iza podne ušli partizani. Nekoliko je partizanskih oficira došlo u franjevački samostan i čak su vrlo lijepo i pristojno razgovarali s fratrima. Tada su fratri pomislili kako su netočne vijesti koje se šire o tome da su partizani okrutna vojska. Partizane je vodio viši oficir, Srbin Brane Popadić, čije se ime u poslijeratnoj povijesti spominje kao ime vrsnoga rukovoditelja i političara. Popisali su sve nazočne fratre i otišli iz samostana. Fratri su pomislili: *Bogu hvala, da smo ostali živi!* Nitko od njih nije slutio da će im za manje od sata biti čupani nosevi, rezane uši, da će biti vezani žicom na ledima i bačeni u hladnu Neretvu. Već je bio pao mrak, bilo je negdje oko 19 sati, neki su već molili vespere i kompletorij. Nitko od njih nije ni sanjao da će tu noć provesti u hladnoj Neretvi.

Dakle, negdje oko 19 sati upala je skupina partizana i izvela ovu sedmoricu fratara, vezala ih u dvorištu samostana žicom i odvela ih na Neretvu. Ondje su ih prvo izmrcvarili i skinuli gole, a zatim zaklali i bacili u hladnu rijeku.

Tako je završio život ovog uglednog i cijenjenog franjevca kojemu je narod pjevao pjesme.

Donosimo jednu pjesmu koju je spjevao pučki pjesnik Nikola Kordić s vjernicima bivših fra Grginih župa:

*Dvadeset pet ljeta je u nizu,
otac Grgo narodu i Križu.
Časno služi na Svetom oltaru,
sve žrtvuje Bogu gospodaru.
I napredak našeg golog krša,
apostol je pravi i radiša.
Je li slava rassetoga Krista,
oca Grgu ne pometa ništa.
Je li korist brvatskoga puka
ne poznaje zapreka ni muka.
Za Isusa i za narod žitve,
rodom našem k'o meteor sije.
Rane vida - svete crkve zida,
zublju nosi ljubavi i mira.
Ruši carstvo laži i kumira,*

*župe naše vjerski preporada,
 riječ Grgina od meda je slada.
 Sva Grgina cvatu poduzeća,
 blagoslovi prate ga i sreća.
 S poštovanjem puk se sjeća Grge,
 makar dnevne ga taru brige.
 S barnošću ga spominju Duvnjaci,
 oca Grge nekadašnji daci.
 U srca je Vasilj omladine,
 usadio lijepe vrline.
 Svijest narodnu - žive vjere plamen,
 svjesni su, stalni kao kamen.
 Gdje je bio - spomen ostavio.
 U Gradničt slave ga vjerenice.
 U Konjicu puku je u srcu,
 Gračani ga slave i Blizanci,
 a u zvijezde kuju Ljubušaci.
 Staro, mlado fra Grge se sjeća,
 otac Grga nakon tri stoljeća.
 Svete Kate svetište obnovi,
 u Ljubuškom župu ustanovi.
 Svećenike svetih ideala,
 oca Grgu prati tisuć' bvala.
 Jer za štampu i kršćanska društva,
 i zalogaj dao bi od usta.
 Mecena je naših ustanova,
 Bog mu dao mnogo blagoslova!
 Po nebu se sjajne zvijezde krijese,
 oca Grgu sve vrline rese.
 Volja jaka, radljivost velika,*

Jelka Marković (majka autora ovoga Martirologija) kao djevojka 1913. u Duvnu, a prije vjenčanja sa Stojkom Bakovićem. Tada je fra Grgo bio kapelan i katebeta duvanjske katoličke mladeži.

*vjera živa, značaj od čelika.
 Sveta skromnost, čistoća i znanost,
 riječ iskrena, očinska prijaznost,
 zato trud mu plodove donša,
 zato Grgu voli zemlja naša.
 Tisuću mu stiže čestitaka,
 od gradana naših i seljaka.
 Svi se mole Bogu Gospodinu,
 lijepo zdravlje da dade Vasilju...*

Ostao je duvanjskoj katoličkoj mladeži u nezaboravnoj uspomeni. Po cijeloj je Hercegovini bio poznat po nadimku Car. Posebno se istaknuo kao gvardijan u Mostaru u teškom razdoblju Drugoga svjetskog rata, kada su progonaštva i glad ubijali Hrvate. On je prvo primio izbjeglice iz istočne Hercegovine, a zatim je nabavio hranu i hranio ih. Tako su ga Hrvati katolici iz istočne Hercegovine držali svojim ocem. Kažu da je redovito znalo biti oko 300 osoba koje bi se smjestile kao izbjeglice oko crkve i samostana i za koje je fra Grgo skrbio.

Tisuće je gladnih nahranio, žednih napojio, golih odjenuo, širio je pravdu, a završio poput razbojnika. Odrezali su mu nos i uho, skinuli ga nagog kao Isusa, mučili ga, zaklali i bacili u Neretvu. Nema ni grob! Ovaj veliki svetac i dobrotvor nema grob! Hladna Neretva njegov je grob!

Donosimo izvješće Miljenka Vasilja, kojemu je pok. fra Grgo Vasilj bio djedov brat:

Dana 14. 2. 1945. godine partizani su pok. fra Grgu Vasilja, fra Lea Petrovića, fra Jozu Bencuna i još neke svećenike kojima ne znam imena, odveli iz samostana u Mostaru. Bilo je to pred mrak. Trojica partizana su ušli i vikali su: "Tko je gazda ove kuće?" Fra Leo Petrović je odgovorio: "Ja sam šef svih fratara u Hercegovini!" - jer je on tada bio provincijal. Tada su ih partizani odveli, ukupno njih sedam fratara, na Čekrk u Mostaru i tu ih ubili i bacili u Neretvu, a prethodno su ih na grozan način mučili tako da su ih skinuli gole, sjekli im noseve i uši...

I autor ovoga Martirologija dio svojega katoličkog i hrvatskog odgoja može zahvaliti fra Grgi, koji je bio kapelan i katebeta autorovoj majci Jelki, rod. Marković, iz Duvna (Tomislavgrada).

Ono što su fra Grga i župnik fra Mijo govorili duvanjskoj mladeži - to je poslije autorova majka prenosila svojoj djeci. Istina, ne pored hladne i krvave Neretve, nego pored još hladnije i krvavije Drine, u Goraždu, gdje je autorov otac Stojko bio na službi.

Kako je autorova baka, baba Anuša, imala pekaru u Duvnu (djed je rano umro), i to u blizini samostana - možemo samo zamišljati koliko su se puta duvanjski fratri okrijepili svježim kruhom iz pekare babe Anuše!

Izvori i literatura:

- Iskaz Miljenka Vasilja, Medugorje, 13. 3. 1993.
 Nikić, dr. fra Andrija, *Hercegovački franjevački mučenici*, Mostar, 1992., str. 209-210.
 Nikić, dr. fra Andrija, *Hrvatske žrtve rata u Hercegovini*, Mostar, 1995., str. 40.
 Pandžić, dr. fra Bazilije, "U spomen na mostarske mučenike", *Glas Koncila*, 10. 2. 1991., str. 18.